

March 8, 1957

IX/ 06070

LD.HUNGARY2100SURVEY OF THE HUNGARIAN REVOLUTIONSOURCE VIENNA:

Confidential; see attached slip.

DATE OF OBSERVATION:

Autumn, 1956.

SUMMARY:

This special report gives an informative survey of the great political events of these last months in Hungary. — The rehabilitation of Imre NAGY was a sort of prelude to the Revolution. The report shows clearly that Imre NAGY was not the leader of the Revolution, although he was the only person who, in this situation, could have assumed the leadership. Gravely handicapped by the stalinist fraction within the Party, he was condemned to remain permanently one step behind the demands of the revolutionary masses.

Already in the first days of the Revolution, politicians of other Parties began to start organisational work, since they believed in the success of the Revolution more than Imre NAGY did. The report contains interesting details

*He is small weak Party*

IX/ 06070

about the political program of the Smallholder's Party. Parliamentary democracy on the basis of free elections was the fundamental demand in this program. The program deals first of all with the solution of the agricultural problem, as Hungary is mainly an agricultural country. It rejects collective agriculture in the form of the kolkhozes, but it accepts it if it is on a voluntary basis.

The Social Democratic Party could begin to act efficiently only after its leaders had got instructions from the Socialist International as to the line to be followed.

The Communist Party completely disintegrated during the Revolution; a reorganisation of the Party on more liberal lines would have been almost impossible.

This report also contains an analysis of the characters of various personalities who played an important role during the Revolution. Among them is Zoltan TILDY, who clearly recognised that in a new, free Hungary, he could not again play a role as a political leader. In consequence, his efforts were mainly concentrated on helping the others to establish the basis for a new, free policy, in order to retire from political life afterwards.



IX/ 06070

The strongest personality of the Smallholder' s Party was Béla KOVÁCS, who was the first to claim Hungary' s neutrality.

In its final section, the report gives an analysis of Janos KADAR' s character and of the role he played previously to and during the revolution. It shows that KADAR is a weak man, politically as well as morally, and that this fatal weakness makes him a puppet in the hands of the stalinists, who continually threaten him, as they are in the possession of certain compromising documents which could ruin his career as a Communist at any moment.

NAGY Imre visszatérése a politikai életbe a júniusi határozatok után mind nagyobb jelentőséggel bírt. Nemcsak az ifjúság, hanem a munkásság és a parasztság is NAGY Imrétől várta a magyar politikai élet új kibontakozását. Ugy gondolták, hogy az 1953. júniusában meghirdetett NAGY Imre-féle politikai célkitűzések a székelyföldre került kommunista politikának egyedüli kivezető utjává válhatnak és a teljes gazdasági összeomlás előtt álló közgazdasági életnek csak a termelési erők felszabadítása adhat új erőt.

POLITICAL REHABILITATION OF IMRE NAGY

NAGY IMRE POLITIKAI REHABILITÁLÁSA

A pártvezetőség részéről KADAR János folytatta a tárgyalásokat NAGY Imrével a politikai életbe való visszatérés feltételeiről. Október 15.-én végre létrejött egy megállapodás, amelynek értelmében NAGY Imre levelet intézett a pártvezetőséghez és a pártegységre hivatkozva közölte ebben a levélben, hogy örömmel tér vissza a pártba. A közvélemény nagy meglepetésére azonban levelében nem gyakorolt önkritikát, sőt mint utóbb kitudódott a tárgyalások során abban állapodtak meg, hogy a pártvezetőség is levélben szögezi le mindazokat az intézkedéseket, amelyeket a júniusi határozatok szellemével ellentéteseknek tartanak, és ezeket a pártvezetőség a maga részéről vissza is fogja vonni. A pártvezetőség NAGY Imre levelének szövegét meg akarta változtatni, amikor azt a sajtó számára közlés céljából kiadta és csak többszöri telefonbeszélgetés után sikerült NAGY Imrének elérnie azt, hogy a levél eredetijétől a lekötött levél csak lényegtelen pontokban tért el.



Október 18.-án NAGY Imrét visszahelyezték az egyetemi tanári székbe, ami a magyar ifjúság körében osztatlan örömet váltott ki.

THE ROLE OF IMRE NAGY DURING THE REVOLUTION

NAGY IMRE SZERPE A FORRADALOM ALATT

NAGY Imre nem volt a forradalomnak vezére, de személye köré csoportosultak az események, mert politikai irányzata megegyezett a tömegek kívánságával és így mindig nagyobb és nagyobb politikai szerephez jutott. A passzív és a forradalom előtti eseményektől visszahuzódó magatartása személyét a tömegek előtt mind jelentősebbé tette, úgy hogy a forradalom egyik célkitűzésévé vált az, hogy ő kerüljön politikai vezető szerepre és rajta keresztül érvényesíthetők lehessenek a forradalom politikai célkitűzései. Így lett a 15 pontos követelés egyik pontja NAGY Imrének a kormányba való beválasztása.

NAGY Imrét október 23.-án, a Parlament előtt tartott beszéde után bevitték a pártközpontba /Akadémia-utca/. Itt külön helységben géppisztolyos AVOKs örködött testi épségére.

Még aznap este 22.30 órekor a központi vezetőség ülésre ült össze. Az ülés egész a reggeli órákig tartott. A reggeli órákban azután nyilvánosságra hozták a központi vezetőségben történt személyi változásokat, hogy LOSONCZI Gézát és DONÁTH Ferencet beválasztották a központi vezetőségbe, ők azonban beválasztásuk után sem vállaltak semmiféle szerepet. KALLAI Gyulát a központi vezetőség titkárává választották.

NAGY Imre október 24.-én 9-10 óra között BENJAMIN Lászlótól és még néhány más írótól, akik az Írószövetség részéről keresték fel, értesült arról, hogy a Minisztertanács elnökévé választották.



Ekkor értesült arról is, hogy <sup>segítségül</sup> nevében kiharították a szovjet hadsereget amelyben harcban áll a magyar katonai és polgári fegyveres személyekkel és arról, hogy nevében statáriumot hirdettek.

10 órakor behozták NAGY Imréhez a statáriumról szóló rendelkezést, hogy mint a Minisztertanács elnöke ellenjegyezze azt. NAGY Imre a rendelkezésre ráírta, hogy a statáriummal nem ért egyet. Ezt az okmányt LOSONCZI Géza őrizte.

Közben a rádió már 24.-én reggel 8.13 órakor bejelentette NAGY Imre miniszterelnökké való kinevezését. 8.45 órakor a statáriumról szóló rendelkezést olvasták be, mintha azt NAGY Imre rendelte volna el.

A rádió teljesen PIROS László kezében volt, csak az ő ellenőrzése alatt leadott hírek jelenhettek meg. NAGY Imre beszéde is, amelyben a fegyverletételre szólítja fel a harcolókat az AVH ellenőrzése alatt készült el és az AVH jóváhagyásával került beolvasásra. NAGY Imre maga teljesen el volt zárva a külvilágtól, csak az Írószövetség néhány tagja tudott vele pár percig értekezni.

Október 26.-án délután ült össze a döntő jelentőségű pártértekezlet. Itt ütközött meg a párt sztalinista csoportja NAGY Imrével és a NAGY Imrét támogató pártvezetőségi tagokkal: LOSONCZI-val és DOMÁTHAI-val. Jellemző volt erre az ülésre, hogy a pártvezetőség körében olyanok is jelen voltak, akik nem voltak tagjai a pártvezetőségnek: pl. DÉRY Tibor, VÁS BHELYI Miklós, SZILÁGYI József.

Jelen volt az ülésen SZUSZLOV és MIKOJAN is. GERŐ Ernő, SZALAY, ACS és KOVÁCS István képviselték a kommunista vonalat. Heves vitákat váltott ki a GIMES Miklós által fogalmazott communiqué amely a Szabad Nép okt. 27.-i száma részére készült. Az értekezlet eredménye a tüszűnet elrendelése, amnesztia és az orosz csapatoknak támpontjaira való visszavonásának javaslása volt.



Október 28.- átol számítható a NAGY Imre kormány tulajdonképpeni cselekvési képessége, mert addig NAGY Imre maga a pártközpontban ÁVÓ - s őrség őrizete alatt állott és nem volt képes szabadon cselekedni. Egyébként NAGY Imrére még az is jellemző, hogy lényében bizonyos tartózkodás volt a Forradalommal szemben; nem hitt a Forradalom sikerében, nem tudta elképzelni, hogy a Magyarországon lévő és a Magyarországra bevezényelt Szovjet csapatokat le lehessen győzni; éppen ezért a Forradalom folyamatától egy-egy ütemmel lemaradt. Amíg a kormányon belül NAGY Imre a sztalinistákkal vívta harcat, addigra már a nép Budapest utcáig szabad választásokat követelt.

NAGY Imre kormánya október 30.-án jutott abba a döntő helyzetbe, hogy egy hatalmas lépéssel előrelépve megközelítette a Forradalom célkitűzéseit. A kommunisták számára döntő kérdés volt ugyanis, hogy lemondjanak-e a kommunista párt diktatúrájáról, vagy pedig az egypárt rendszernek a Hazafias Népfrent keretén belül való szélesebb alapu, de feltétlenül kommunista vezetés alatt álló politikai rendszeréről. NAGY Imre és a kommunisták, nemcsak a sztalinisták, hanem a kommunista ideológiában nevelkedettek, szemben álltak TILDY Zoltánnal a keddi, október 30.- iki minisztertanácsban. A minisztertanács észrevette és látta, hogy a tömegek jóval túlsúlyosabb követeléseikkel azon a politikai alapon, amelyeken ők álltak. A sztalinisták merev és elnyomó diktatúras rend visszaállítását követelték. A kormány kéz politikájára hivatkoztak és a kormány eddigi engedményeit is hibáztatták. A nem-sztalinista kommunisták érezték ezt, hogy kicsúszott a kezükből a hatalom, nincs elég erejük, hogy a végrehajtó hatalmat ismét kezükbe véve



politikai célkitűzéseiket valóra tudják váltani, ezért közvetítő szerepet akartak betölteni a merev sztalinisták és az engedékenyek között. TILDY Zoltán látta át a helyzet teljes komolyságát és határozott beszédben tárta fel álláspontját, követelve, hogy a minisztertanács azonnal hozzon határozatot a szabad választások, a beszolgáltatási rendszer eltörlése és más egyéb, a tömegek követelését képező kérdésben. A semlegesség már a tömegek részéről a követelések között szerepelt, de a minisztertanács még nem foglalkozott akkor ezzel a kérdéssel. - NAGY Imre TILDY mellett foglalt állást, majd hozzájuk csatlakoztak NAGY Imre miniszterei is és így végül a sztalinisták is belátták, hogy a minisztertanácsban kisebbségben maradtak, ellenállásuk hiábavaló és hozzájárultak TILDY előterjesztéséhez.

A minisztertanács határozatait nyilvánosságra hozva, a tömegek követelése jórészt kielégítést nyert, így a kormány és a Forradalom között megteremtődött a kapcsolat és NAGY Imre ismét a tömegek elismert vezetője lett.

Alighogy a rádióban elhangzott TILDY Zoltán emlékeztető bejelentése a pártok szabad szervezkedésére, nyomban meg is indultak a különböző pártok legális helyiségeiben az első szervező munkák.

#### ORGANISATION OF THE POLITICAL PARTIES DURING THE REVOLUTION

#### A POLITIKAI PÁRTOK SZERVEZKEDÉSE A FORRADALOM ALATT

A független Kisgazdapárt félig legális helyiségében a Zárda utcában gyültek össze a Párt BUDAPESTEN hirtelen fellelhető tagjai, akiket telefonon és küldöncök útján hívtak össze. Rögtönzött értekezletet tartottak, amely úgy döntött, hogy az ideiglenes



vezetésre egy kilenctagu bizottságot választ, amelynek feladata a párt szervezésének megindítása és az ügyek vitele mindaddig, amíg nagyválasztmányi ülést nem lehet tartani, amely hivatalosan lesz az új pártvezetőséget megválasztani. A kilenctagu bizottság tagjai: B. SZABÓ István, a párt egyik alapítója, B. RÁCZ István, KISS Sándor, a Parasztmozgalmak volt vezetője, ADORJÁN József, SZEMES József, KÖVIGÓ József, Dr. KÉMETH Imre, PÁRTAY Tivadar és CSORBA János.

Ugyanígy a Nemzeti Parasztpártnál is megindult a szervező munka. Ehhez a párthoz főleg az írók csatlakoztak, így KÉMETH László, ILLYÉS Gyula, FÉJJA Géza, TAMÁSI Áron, JOCSIK Lajos.

A Szociáldemokrata Párt csak szűkkörű ülést tartott, amelyen mindjárt elhatározták, hogy KÉTHLY Anna útján kapcsolatot keresnek a nyugati szociáldemokrata pártokkal és velük tárgyalják át a jövő politikai magatartásukat. A Szociáldemokrata Párt tagjainak nagyobb része néhány hónappal a Forradalom előtt szabadult ki a börtönből és így szükségük volt arra, hogy a külföldi szociáldemokrata pártokkal kapcsolatot keresve tájékoztatást kapjanak irányelveikre vonatkozólag. A Párt lényegében szerdán kezdte el, - október 31.- én, - szervező munkáját.

A Kommunista Párt soraiban nagy volt a zűrzavar, mert az új pártvezetés nem találta meg a megfelelő hangnemet, továbbá tisztázatlan volt, hogy kik lesznek azok a pártvezetők, akikre az újjászervezett pártban támaszkodni lehet, kik azok az úgynevezett "tisztamultu" kommunisták, akik szervezői és irányítói lesznek a Pártnak.

Október 31.- ével indult meg tehát a pártok tényleges szervező munkája. A pártközpontokat nagy tömegek keresték fel, amelyek részt akartak venni a meginduló politikai életben. Mindenki



programot követelt, annak ellenére, hogy a program lényegét a pártok számára az ifjuság 15 pontja megadta. A pártok <sup>nagy</sup> tehát nagyobb távlatokat befogó programot kellett előkészíteni. Szintén a semmiből kellett márol holnapra adminisztrációt szervezni és beállítani a pártoknak azon szerveit, amelyek irányítják, kézben tartják a pártok politikai tevékenységét.

A fentemlített négy párton kívül számtalan pártalakulás történt. Döntő jelentőségű volt a Demokrata Néppárt, amelynek vezetője FARKAS Dénes és szellemi irányítója MATEOVICS Ferenc volt. Ennek a pártnak azért lett volna jelentősége, a magyar politikai életben, mert azokra a katólikus tömegekre tudott volna támaszkodni, amelyek a klérussal tartanak fenn kapcsolatot és így alapját adták volna ennek a pártszervezetnek.

A pártok mellett jelentős politikai szerepet játszottak még ezekben az időkben az értelmiségi forradalmi bizottság, a munkás-tanácsok, az ifjúsági forradalmi szervek és a katonai forradalmi szervek. Különösen a katonai forradalmi szerveknek volt jelentős szerepük, mert ezek távolították el a sztalinista vezetésben kompromittált katonai személyeket. A forradalmi katonai szervek és a Forradalom harcos polgári szervei között meg kellett teremteni az együttműködést és a kapcsolatot, ezért életre hívták az országos katonai forradalmi bizottságot, amelynek feladata volt, hogy a különböző forradalmi katonai szerveket egységes vezetés alá hozza. Ennek a szervnek az élére KIRÁLY Bélát állították, aki ezen követelményeknek megfelelően fokozatosan rendezte a Forradalom katonai erejét és azt egységes irányítás alá helyezte. A

A régi pártok, különösen a Kisgazdapárt és a Nemzeti Paraszt-párt, szervezetett a vidéken mindjárt az első napokban meg-





elvet, amelyre jövődő politikájukat építeni akarták. Ezek szerint a földreformot minden körülmények között fenntartják és annak vívmányait megvédik. A társasgazdálkodás kérdésében a parasztságnak a legteljesebb szabadságot biztosítják, annak formáit, az elkészítendő alapszabályokat a parasztság szabadon alkothatja és semmilyen előírás nem köti őket. Ugyanígy a gyárok államosítása kérdésében is egységes volt a felfogás. Mind a három párt alapelveként elfogadta, hogy a munkástanácsok vezessék a gyárat, a gyárok jövedelméből részesedni kell a munkásságnak is és az eddigi központi irányítást mind a három párt meg akarta szüntetni. A bányák és a gyárvezetés kérdésében szabad kezet akartak biztosítani a munkástanácsoknak. A pártok részéről a munkástanácsok által történő gyárigazgatás, a gyárnak állami vagy a munkások közös tulajdonába adása fölött nem történt döntés.

A bányák államosításának kérdésében egységes volt az álláspont, mert vissza akarták adni az örökléseket, az egyéni tulajdont képező kislakásokat és csak a bányákat akarták állami kézben tartani.

A bankok államosítását vagy állami ellenőrzését mind a három párt fenn akarta tartani.

Ezek voltak azok az alapvető feltételek, amelyek Magyarország szocialista társadalmi jellegét megadták volna.

A demokrácia kérdésében szintén nem volt eltérés a három párt között. Mind a három párt parlamentáris demokráciát akart, a pártok szabad szervezkedésével és teljes szólás-és sajtószabadsággal.



A községek, járások és megyék részére széles önkormányzati jogot kívántak biztosítani. A közigazgatást egyszerű, a közösség érdekét szolgáló igazgatássá kívánták tenni. Ezért a pártok arra törekedtek, hogy a nemzeti bizottságok mindenhol megkezdjék munkájukat és átvegyék a sztalinista rendszer alapjain felépített végrehajtó bizottságoktól és közigazgatási szervezetektől, amelyek teljes centralizálás mellett dolgoztak, a közigazgatás irányítását.

A Demokrata Néppártnak nem jelent meg semmiféle olyan nyilatkozata, amelyből ki lehetett volna olvasni jövőendő politikai célkitűzéseit. A forradalmi szervezetek, amelyek a Forradalom során főleg mind katonai erők jelentkeztek, igyekeztek későbbi tevékenységüket a politika terére átvinni, de a tömegekhez főleg vidéken, kevés kapcsolatot tudtak kiépíteni. A magyar közönséget bizonyos konzervativizmus is jellemzi és a sok csalódás és becsapás után politikailag azokban bízott meg legjobban, akiknek kultúráját és politikai szereplését ismerték.

A BUDAPEST-en alakult különböző pártok a leginkább a fővárosi politikai életben kívántak szerepet játszani, mint például a Magyar Keresztény Demokrata Párt is, amelynek vezetője *Zsigmond István Károly* csak a fővárosi politikában vett részt.

A Parlamentben a kormányhoz közelálló körök úgy értékelték a politikai helyzetet, hogy MINDSZENTHY hercegprímás kiszabadulása és a rádióban tartott beszéde következtében a magyar belpolitikai élet jelentősen jobbra fog tolni és egy keresztény-szocialista jellegű párt fog többséget kapni. Ezzel a véleménnyel nem értett mindenki egyet, különösen azok nem, akik a négy nap alatt egyrészt a fővárosi politikában, másrészt az országos pártok szervezésében



észtvettek és az ország közhangulatát ismerve, mérkegették a kialakulóban lévő politikai helyzetet. A magyar viszonyok ismeretében csak a 47.- es választásoknál fordult az elő, hogy olyan pártok, amelyek nem voltak megszervezve, hangulati elemek alapján jelentős szavazatmennyiséghez jutottak. Az 1947.- es választások következményét, vagyis azt, hogy a kommunizmussal szembenálló erők szétforgácsolódtak, a választók felismerték, továbbá felismerték azt is, hogy a sok pártnak egy állam politikai vezetésére súlyos és hátrányos kihatásai vannak. Ezért az a meggyőződés alakult ki, hogy a régi pártok, habár a koalíciós politika következtében bizonyos presztizsvesztéseket is szenvedtek, a szinte percek alatt újjáébredő szervezeti erejükkel biztosítani tudják a politikai súlypontot. Ezért alaptalan minden olyan állítás, amely a magyar belpolitikai életet jobbratolódással, sőt faszizmussal, vádolja. Ezek a vádak csak a szovjet beavatkozást akarják igazolni.

#### THE POLITICAL AIMS OF THE SMALLHOLDER'S PARTY

#### A KISGAZDAPÁRT POLITIKAI CÉLKITÜZÉSEI

A Kisgazda Pártnak a Forradalom alatt rendelkezésére álló rövid napokban is módja volt arra, hogy kidolgozza a maga célkitűzéseit. Ennek ismertetése azért érdekes, mert tájékoztatást ad, hogy az egyik párt hogyan szűrte le a Forradalom következményeit és milyen irányba akart politikai tevékenységet kifejtteni. Ezek a párt-célkitűzések még nem kerültek sem a pártvezetőség, sem pedig a nagyválasztmány előtt tárgyalásra, szinte első és nyers fogalmazványok voltak.

Külpolitika: Szülegettség, azonban jóbaráti kapcsolat a szomszéd népekkel, beleértve a teljes egyenjogúságon alapuló politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatokat. A szülegettséget a nagyhatalmak



garantálják, az Egyesült Nemzetek Szövetségének szellemében tartja fenn kapcsolatait a többi tagállammal.

Belpolitika: A Kisgazda Párt a magántulajdon elvén áll, de a földreform vívmányait teljes mértékben megóvja, a föld a paraszti és nemzeti jogcimen földet a parasztságtól vissza nem lehet venni. Szükségesnek tartotta a párt, hogy egy meghatározott mennyiségű nagybirtok létezzon. A nagybirtokok területi kiterjedése országos viszonylatban 300.000 hold lehetett volna és ez azt jelentette volna, hogy vármegyéenként 15.000 hold állami nagybirtok létesülhetett volna. A szakvezetés biztosítása mellett az alkalmazottak a haszonból jelentős százalékban részesednének. Ezek az állami birtokok u.n. célbirtokok lennének, amelyek rendeltetése az lenne, hogy a vármegye részére a szükséges nevelített vetőmagot és jóminőségű tenyészállatot állítson elő.

A mezőgazdaság fejlesztését a párt, a paraszti magántulajdon alapjaira kívánta felépíteni. Levonta a kommunista kísérletek következményét és biztosítani kívánta azt, hogy mindenki a maga földjét és állatállományát kezelje, az a gépesítés előseit is biztosítani skarta. A mezőgazdasági termelésben a motor forradalmi átalakítást jelentett. Az állati vontatóerőnek géppel való helyettesítése azt eredményezte, hogy az állat a jövőben csak állati termék termelésére használható, a talajmegművelés és az egyéb állati izomerőt igénylő mezőgazdasági munka jórészt géppel végzik el. A gép jobban tudja az energiát kihasználni, eredményesebb a hatásfoka, mint a feletetett takarmány állati izomerővé való átalakításának. Az állat állati terméké jobb hatásfokkal tudja értékesíteni a takarmányt, mintha állati izomerő formájában kerül az felhasználásra. Amikor a Kisgazda Párt kidolgozta a paraszti termelésre vonatkozó elgondolásait, amelyeket széleskörű vitán akart tisztázni, ezeket a szempontokat vette figyelembe.



A kommunista erőszakos kollektivizálási kísérletok

miatt tudta a Kisgazda Párt, hogy minden olyan kérdés, amely most arra irányulna, hogy a közös gazdálkodás valamilyen formáját kezdésérvényezze, nem számíthat eredményre. Számolt azonban a párt azani, hogy a megmaradó Tsz-ek, amelyek jól működtek, továbbá a gépezítés hatása következtében, a parasztság rí fog jönni arra, hogy a traktorok nem türi meg a barázdát, ami annyit jelent, hogy keresni kell a módját annak, hogy nagyobb területi egységeket lehessen megművelni ahol a gépeket jobban ki lehet használni. Ezért három mezőgazdasági fokozatot tervezett. Az első ütem, amikor mindenki a maga földjét darabonként műveli meg géppel. Ez az állapot azokon a helyeken, ahol tanyás gazdálkodás van esetleg a jövőben is megmarad. Hosszabb ideig fennmarad ott, ahol a közös gazdálkodástól a kommunisták teljesen elidegenítették a parasztságot, viszont ott, ahol közösködésre bizonyos hajlam van a parasztságban, a következő fokozatot tervezte a párt: /második ütem/- korszerű, nyomásos gazdálkodási rendszer. A nyomásos gazdálkodási rendszer ősi forma Magyarországon. Még jelenleg is számos községben folyik nyomásos gazdálkodás. Ez azt jelenti, hogy a község határát rendszerint három dűlőre osztják be, az egyik dűlőbe őszi kalászos, a másikba tavaszi kalászos, a harmadikba tavaszi káposzt vetnek. A gazdálkodásnak ez a formája természetesen régimódi elavult forma, de ha korszerűen a belső üzemi kört leszámítva csak a szántóra értve legalább hat, de esetleg több forgót is beállítanak és ezeknek megfelelően a különböző nyomásokat, akkor a korszerű követelményeknek és a magyar viszonyoknak megfelelő eredményes gazdálkodást lehetne végezteni. Ezek szerint lenne egy tábla őszi kalászos; ezt géppel művelnék meg és az átlag termésből ki-ki földjének negyede szerint részesezne. Volna egy tábla tavaszi kalászos, itt is ugyanugy mint az ősziéknél az átlag termés szerint osztoznának és a munkát géppel végeznék el.



Ezeknél a terményeknél az egyéni munka egészen minimális. A következő nyomásban volna egy tábla tavaszi pillangós és egy tábla tavaszi kapás növény, amelyből mindenkinek kijelölnek a maga területét, ugyanez vonatkozik ipari növényekre, valamint az évelő takarmánynövényekre is. Az elv az lenne, hogy mindezekenál a növényeknél, amelyeknél az egyéni munka minősége a termés eredményénél jelentkezik, így a kapálás, gyomlálás, stb., ott mindenki a maga földjét dolgozza meg. A termés eredménye tehát teljesen attól függ, hogy ki hogyan végzi el egyéni munkáját. Hogy melyik évben milyen súlyt termégyázzanak meg, az kérdés megbeszélés tárgyát képezte volna, de ezen felül mindenki még egyénileg is javíthatja földjét. Mivel 500-600 hektár van a nyolcasos gazdálkodásnak, ennek a rendszernek a fokozatos bevezetése nem <sup>megvalósítható</sup> ~~lehetséges~~, hanem helyi viszonyok szerint alkalmazva egyik megoldás lehetne a mezőgazdaság területi kérdéseinek.

A harmadik fokozat, amikor egy község határát egy fogják fel, mint egy <sup>szövetkezést</sup> ~~szövetkezt~~. A község mezőgazdasági bizottsága az egyes gazdák kívánalma szerint állítja össze a vetéstervet és állítja be a vetéslorgót. Mindenki megmondja, hogy egy-egy növényből mekkora területet kíván bevetni és ezen keretből állítják össze a vetéstervet. A vetéslorgó kidolgozásának a feladata a községi agronómusai keréltve a parasztságra hárul. A kalászos növények termésátlagából annak arányában osztotnak, a többi, vagyis a kézimunkát igénylő növényeknél kijelölik az egyes darabokat, azokat ki-ki maga műveli meg és takarítja be. A mezőgazdasági megművelésre szolgáló gépeket mindenki betetés szerint használhatja.

Ez a szabadforgósu gazdálkodás a legfejlettebb formája volna a mezőgazdaságnak. Ennek megvalósulásához az szükséges, hogy kifogástalanul működő és jó szakemberek által vezetett mezőgazdasági közigazgatás jöjjön létre. Testületi tanácsadó <sup>szövetkezet</sup> ~~szövetkezet~~ -

A Kisgazda Párt tisztában volt ezzel, hogy a parasztság életproblémáinak megoldása nemcsak a mezőgazdasági termelés terén mutatkozik, hanem életformájában is. Az ország lakosságának 50% -a falun él. Az utóbbi években ezek az emberek minden civilizációs és kulturális fejlődéstől el voltak zárva. Az egyetlen, ami a 12 év alatt ezen a téren történt, az a villamosítás volt, de a villamos energiának fogyasztását összehasonlították a budapesti lakosság egy főre eső fogyasztásával, a vidék villamos fogyasztása lényegesen és aránytalanul alacsony volt. A parasztságnak sem villanygépei, sem kulturális eszközei, mint pl. rádió, televízió stb. sem voltak olyan mértékben, hogy azok jelentős kulturális fejlődést jelenthettek volna.

Ezek tudatában a Kisgazda Párt nemcsak termelési, hanem az életformát javító tervezetet dolgozott ki. Így fel akarta használni a biogáz energiáját. Kaponta 4 millió m<sup>3</sup> biogázt lehetne a jelenlegi állatállomány trágyájának korszerű beérlelése mellett nyerni, ami azt jelentené, hogy az ország községeinket gázfűtésre vagy a gázt villanrra átalakítva korszerű és olcsó energiával tudnák ellátni. A tisztított biogáz segítségével a talajunknak nagyrészt olcsó biogázzal lehetne elvégezni, a takarmányokat viszonyt veszteség mentesen lehetne szárítani. Így egyrészt olcsóbbá tennénk a termelési lehetőségeket, másrészt viszont a korszerű technika eszközeit becsúsztatnánk a parasztság rendelkezésére, hogy életét a civilizáció követelményeinek megfelelően rendezze be. A biogáz segítségével községenként lehetne téglaszüzeket létesíteni és így olcsón lehetne fokozatosan újraépíteni az elövélt kis falusi házakat. Az állattartásnak is korszerű istállókat lehetne építeni, ahol modern állattartás mellett nagyobb jövedelmet biztosítanánk.



<sup>el</sup> <sup>istállóban</sup> <sup>korozott</sup>  
 Ezzel még azt is el érhetnék, hogy mindenki saját házában helyez-  
 hetné el állatait. Az állattenyésztés számára az egyéni gazda tudja  
 a legjobban biztosítani ezt a gondosságot, amit annak szakszerű  
 felneveléséhez alkalmazni kell.

<sup>szerepük</sup>  
 A TOTO bevezetésével minden községben kulturházat és sport-  
 pályát akart a Kisgazda Párt létrehozni. A kommunista állam eddig  
 ellopta ezt az összeget, a Kisgazda Párt azonban tényleg ilyen célok-  
 ra kívánja fordítani a TOTOból befolyó összegeket, hogy a falvakat is  
 kiemelje abból az elmaradottságból, amelyben jelenleg vannak.  
 Ennek az elmaradottságnak a következménye az, hogy a paraszt-fiatalság  
 a faluból a városokba távozik.

A parasztszövetség munkáját minden erővel támogatja a  
 Kisgazda Párt, mert ebben a szervezetben látta a parasztság kulturális  
 és érdekvédelmi szervét. Nem zárta le a többi pártok előtt ennek a  
 szervezetnek a kereteit, sőt hívta a Petőfi Pártot és szívesen látott  
 más pártokat is, hogy résztvegyenek a parasztszövetség munkájában.  
 A cél azonban az volt, hogy a parasztszövetség pártok feletti szerve-  
 zet, a parasztság nagy társadalmi szövetsége legyen és ilyenőn  
 illeszkedhessen be a parasztság a magyar társadalomba.

A KISGAZDA PÁRT IPARI POLITIKÁJA  
 INDUSTRIAL PLANS OF THE SMALLHOLDERS' PARTY

A Kisgazda Párt is elvének vallotta, hogy a gyárakat nem  
 adja vissza az államosítás előtti tulajdonosnak. A magyar gyárosok,  
 kartellek és bankok ellen a harmincas években éppen a Kisgazda Párt  
 folytatott kemény harcot és most Sumegához lett volna hűtlen, ha a  
 gyárak és bankok ellen volt tulajdonosai mellé áll. A Kisgazda Párt  
 tehát most odaállt a munkásság mellé, hogy a megalkult munkástanácsok  
 útján a munkássággal vállalva megalkintassa ezt az állami kizsákmá-  
 nyolást, amit a sztálinista kommunista rendszer jelentett az országnak.

A Kisgazda Párt világosan látta azt, hogy nemcsak a kapitalizmusban, hanem a sztálinista kommunizmusban is van kiszákmányolás. De amíg a kapitalizmusban meg van a szabad szakszervezetek szervezkedési joga, és az államhatalom <sup>vala</sup> nem egyben munkaadó is, így nem vonultatja fel a maga államhatalmi apparátusát a munkásság ellen, addig, ha a munkaadó az állam az egész hatalmi apparátusát igénybe veszi a munkásság elnyomására, ha az jobb béreket és maga számára előnyösebb munkafeltételeket és munkahelyeket követel.

Ezért a Kisgazdapárt a szabad szakszervezetek mellett foglalt állást. A munkásság részéről kedvezményezések történnek, hogy a Kisgazdapárt a munkásság soraiban is szervező munkát indítson, mert belátták, hogy a párt nem osztálypárt, hanem egyetlen párt.

A Kisgazda közgazdászok kidolgozták az ipar újjáépítésének tervét. A mai magyar ipar rosszabb állapotban van, mint 1946-47.-ben, vagyis az államosítások előtt. Még az új gyárak is, mint a KAPOSVÁRI és a SZEGEDI textilüzemek, a nyugati üzemekkel hasonlítva elavult üzemek, nem szólva azokról a régi üzemekről, amelyeket nem újítottak fel és a munkaversenyek, sztáhanovista versenyek következtében teljesen tönkrementek, úgy, hogy <sup>és az</sup> termelékenységi államosítási időhöz képest kb. 50%-ra csökkent. Az épületek korszerűtlenek, egészségtelenek, korszerű termelésre és szociális követelményeknek nem felelnek meg. Ezért a kidolgozás alatt álló törvek szerint néhány üzem kivételével, államkölségén segítőjével valamennyi üzemet újjá kellett volna építeni. A kommunista nehézipari fejlesztés helyett a magyar viszonyok figyelembevételével a nagy munkaigényű, sok ügyességet igénylő, de kevés nyersanyagot kívánó irányba akarta terjeszteni. A hazai nyersanyagok, így a mágnezit, alumínium, stb. felhasználását a párttervezet előnyben akarta részesíteni.



Az urániumot fel akarta ajánlani az atomerő békés felhasználására alakult világszervezet részére, amelynek a Szovjetunió is tagja, hogy ezzel is kikapcsoljon minden surlódási felületet. A magyar urán mennyiségileg mincsem feltárva, így szükségnek látta a kutatások elvégzésére nemzetközi segítséget kérni. Remélte azt, hogy az ország súlyos energiamegényeségén az atomerő segítségével segíteni lehet.

A mezőgazdasági ipart is fejleszteni kívánta, különösen a mélyhűtési láncok kiépítésével törekedett volna arra, hogy a jó felvevő piacokat megszervezze a magyar termékek számára.

BANK ÉS ERKESEDÉSI TISZ

BANKING AND COMMERCE

A bankó<sup>v</sup>terén az állami ellenőrzést a Nemzeti Bank útján gyakorolni akarta a pénzpiacon. Ugy az ipari, mint a mezőgazdasági beruházásokhoz állami hitelszerveket kívánt életre hívni.

A nagykereskedelmet államosítani kívánta, vagy állami ellenőrzés alatt kívánta tartani. A külkereskedelmet is ellenőrzés alatt kívánta tartani. A mezőgazdasági termények belkereskedelmi és külkereskedelmi értékesítésére alulról felépített, a parasztság ellenőrzése és vezetése alatt álló szövetkezeti rendszert akart kiépíteni. A jelenlegi szövetkezeti rendszer álszövetkezet, amely nem egyéb, mint az állam felvásárló szerve. A tervezet főleg a dán példát vette alapul, de a magyar sajátosságoknak megfelelően akarta kiépíteni. Tisztában volt azzal, hogy most szövetkezeti kezdeményezéssel nagyon hálatlan kimenni a parasztság körébe, de mégis vállalta volna, mert a parasztság értékesítési kérdéseit, jövedelmezőbb

termelését, a szerződéses termelés megszervezését és bizonyos fokig jobb életkörülményeit csak az értékesítő beszerző és hitelszövetkezetek, valamint a különböző gépszövetkezetek útján lehet megvalósítani.

A kisipart, kiskereskedelmet, hitelekkel kívánta támogatni és szabaddá akarta tenni. Ezek szövetkezeti tömörülését támogatta.

A betegség és balesetbiztosítást az egész lakosságra ki akarta terjeszteni. A községeket községi orvosokkal akarta ellátni, akiknek megfelelő lakást és rendelő helyiséget kívánt biztosítani. A gyárakat arra kötelezte volna, hogy vagy saját kórházakat létesítsenek, vagy valamely kórházzal kössenek szerződést, amely a munkásság egészségügyi ellátását végzi. Jelenleg ugyanis a "Szot" nevű intézmény teljesen csődöt mondott a sok adminisztráció, az orvosi normák úgy aláásták az orvosi etikát, hogy a betegek ellátása teljesen értéktelen.

## PARLAMENTARIZMUS

### PARLAMENTARIUM

A Kiszgazdapárt mindig a parlamentaris demokracis hive volt. Magyarország politikai rendjét másképen, mint szabad pártszervezkedésen alapuló, a legteljesebb szólás és gondolatszabadság mellett megválasztott parlament működése mellett el sem tudta képzelni. A Parlament az egyetlen jogforrás. Még a törvényerejű rendeletet sem ismeri el jogforrásnak. A diktatura jelét látja abban, ha a kormány olyan felhatalmazást ksp, hogy törvényerejű rendeleteket hozhasson. A Kiszgazdapárt ki akart küszöbölni minden diktatorikus elemet a jövő rendjéből. A parlament mellett mint jogforrást



a megyei és fővárosi törvényhatóságot és a községi képviselő, illetve a városi törvényhatóságokat ismerje el. Ugy a megyei mint a községi, illetve városi törvényhatóság testületi szerv, amely határozatokat hoz. A testületi szerv határozatát a választott tisztviselők hajtják végre. A választásokat a felettes szerv hagyja jóvá. Minden ügyben az első forum dönt. Megyéenként közigazgatási bíróságokat kívánt szervezni, amelyek a fellebbezéseket elbírálják. Ugyancsak a jogegység érdekében az egyes községek és városok határozatait is jóvá kell hagyni a közigazgatási bíróságnak.

A megyék határozatait az Országos Közigazgatási Bírósághoz terjesztendőik fel, hogy ott döntsenek jogegység szempontjából a határozat érvénye felett.

A minisztérium kisszámú törvényelőkészítőszerv. Egyes ügyek nem kerülhetnek elintézésre a minisztériumban, minden ügyet alacsonyabb fórumon döntenek el.

A belügyi közigazgatás így gyors, ellenőrzött lett volna és az önkormányzati elv, a demokratikus igazgatási rendszer megvalósulhatott volna.

A jelenlegi 90.000 belügyi tisztviselő helyett mintegy 7000-87500 tisztviselő is jól meg tudta volna oldani a közigazgatási feladatot.

A minisztériumok számát 9-10-ben állapította meg. Lebontotta volna a sztaliniista-kommunista hatalmas bürokráciát, amely segült minden szabad kezdeményezést. Azt a hatalmas embertömeget, akik ma a bürokráciából élőködnek, a termelő munkába kívánta átvinni. Jelentős építkezéseket tervezett. A Tiszán felakartá építeni a TISZADÖRIhez hasonló két erőművet. Ha sikerült volna a szovjettel

megállapodni, akkor a felsőtiszai erőművet is és a viztárolót is kiépítette volna, ami az egész Tisza-vizgazdálkodás alapját kell képezze. Hatalmas területeket tervezett korszerű ~~szelvény~~<sup>altalános</sup> öntözési rendszerre beállítani, mert így 60%-al kevesebb vízre lenne szükség és a kommunista terveknél sokkal nagyobb terület lehetett volna öntözhetővé tenni.

### BIRÓSÁGOK ÁTSZERVEZÉSE REORGANIZATION OF COURTS

A Kiszgazdapárt a törvényhozói, végrehajtói és bírói hatalom teljes szétválasztását akarta megvalósítani. A sztalinista kommunista rendszer bebizonyította, hogy a bíróságnak a párt és a végrehajtói hatalom alá való rendelése a törvénytelenségek és jogbizonytalanság olyan rendszerét teremt meg, amire a furaók ideje óta nem volt példa. Minden diktatura ott kezdődik, amikor a bíróság függetlenségét, a védelem szabadságát és a nyilvánosságot korlátozzák.

A magyar bíróságok a múltban nemzetközi tekintélynek örvendtek. A kommunistáknak az a vádja, hogy osztálybíróság volt, az csak arra volt alkalmas, hogy a bíróság tekintélyét aláássák és megteremt-  
hessék a maguk terrorbíróságát, amivel rettegésben tartották az egész ország népét. A félelem nélküli élet egyik biztosítója a független bíróság. A szakképzettség nélkülözhetetlen, ezt bebizonyította a kommunista terrorbíróság. A 6 hetes iskolákon kiképzett ügyészek és bírók nem tudták felismerni, hogy egy terrorrendszernak az eszközei, amikor látták, hogy a RÁJK és egyéb pereket nyilvánosságra hozzák; akkor a jobb elemek ezek között a bírók között meghasonlottak önmagukkal és megtagadták elveiket.



Magyarországon még volt erkölcsileg tiszta és magas szaktudással rendelkező jogászkar, amelyből színvonalas bírói ügyészi és ügyvédi kart lehetett volna kialakítani.

*Kat az 1918*  
A törvényeket is újra kellett volna kodifikálni. Az elmúlt ~~hátszáz~~ <sup>hátszáz</sup> év tizede sok olyan törvényt alkotott, amely demokratikus rendbe nem illeszthető bele.

Az egész sztálini diktatúra alkotmányt le kellett volna bontani és új alkotmányt kidolgozni, amely a forradalom önkormányzati vívmányait, <sup>tartalmazzon</sup> ~~a~~ munkástanácsok és szakszervezetek feladatait újra kellett volna fogalmazni. A miniszter és egyéb tanácsok helyett -- amelyek csak egy diktatúra leplezésére voltak alkalmazva, mert senkit nem lehetett személyében felelőssé tenni, ugyanis minden a minisztertanács nevében történt -- tényleges, egyéni felelősséget viselő szerveket kellett volna életre hívni.

Mindazeken a szakemberek egész serege dolgozott, mindenki önként vállalta a munkát, mert érezte, hogy szinte máról holnapra kell új rendet teremteni a váratlanul összeomlott sztálinista bolsevista rend helyén. Aki látta ezeket a lázas napokat, az egy újjászülető nemzet csodálatos életaraját érezte meg.

#### TILDY ZOLTÁN POLITIKAI ARCKÉPE

#### ZOLTAN TILDY'S POLITICAL PORTRAIT

A Független Kisgazdapárt újjáalkulását TILDY Zoltán jelentette be. A megválasztott intézőbizottság szükségesnek vélte tisztázni, hogy TILDY a jövőben részt akar-e venni a politikai életben. Erre azért volt szükség, mert TILDY személyét sokan nem tartották alkalmasnak arra, hogy a jövőben politikai szerepet játsszon. TILDY volt a második világháború után a Kisgazdapárt egyik miniszterelnöke, majd Köztársasági elnök. Sokan engedékenységgel



védelték és felelősségre akarták venni azokért az ítéletekért, akiket a népbíróságok elnöksége idején hoztak és az ő Elnöksége idején végrehajtottak.

TILDY személyének elbírálásánál nem lehet csak az őrzelmi szempontokra figyelemmel lenni. TILDY mikor BUDAPEST ostroma után bekapcsolódott a politikai életbe, első kötelességének tartotta, hogy az akkor BUDAPESTEN akkreditált nyugati hatalmak képviselőivel tisztázza, hogy milyen támogatást tudnak adni a kommunista párttal és a szovjet befolyással szemben. A nyugati hatalmak képviselői kijelentették, hogy Magyarország szovjet megszállási érdektérület, itt a szovjet politikai érdekek érvényesülnek. A nyugati hatalmak csak a Szövetséges Ellenőrző Bizottság munkáján keresztül tudnak segítséget nyújtani. A Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnöke VOROSILOV volt, itt a szövetségesek befolyása elenyésző volt, erre a legjobb példa KOVÁCS Béla letartóztatása volt, amikor minden tevékenységük jegyzékváltásba korlátozódott.

TILDY levonta a következtetéseket a kapott felvilágosításból és politikai tevékenységében ahhoz tartotta magát, hogy ne kerüljön ellentétbe a szovjet érdekekkel, hanem kihasználva az <sup>lehetséges</sup> adott lehetőségeket, a szabadságot, a szabad <sup>lehetőségeket</sup> kezelték között biztosítsa a nemzet számára.

TILDY VOROSILOVVAL, PUKKINNAL és főleg RÁKOSIVAL kezdett politizálni. TILDY nem volt vezető politikus a háború előtt. BOKHARDT Tibor és BAJCSY ZSILLESZKY Endre mellett második helyen vitte a Kisgazdapárt politikai ügyeit. De még ha elővonalbeli politikus is lett volna, teljesen ismeretlen és idegen volt számára az a módszer, amivel a szovjet politika dolgozott. MARX, LENIN, MACHIAVELLI, George SORELL és BIZANC ezen kiváló tanítványai főleg RÁKOSI ez a gátlás nélküli erkölcsetlen szadista háta mögött



a szovjet hadsereg erejével nem egy TILDY Zoltán politikai képességét tudta volna kijátszani, hanem nálánál nagyon sokan voltak, akik is kijátszották, amint azt az azóta lejátszódott események igazolták. Nyugati ember számára egyenesen erkölcsileg és szellemileg felfoghatatlan az a mód, ahogy a politikát a szovjet emberek intézik. A szélsőség, a hazugság, a megállapodások felrúgása, a tények diktatorikus magyarázása mind olyan új módszerek, hogy ahhoz, hogy ezeket valaki megtanulja, éveket kell az ÁVH börtönében tölten és hónapokig kell a nyomozás összes módszereit végigpróbálnia. TILDY ezt az iskolát csak később járta ki. (Éppen ezért csak javára kell írni azt, hogy a politikát, amit csinált úgy csinálta, hogy viszonylagosan meg tudta őrizni a nemzet szabad csatlakozási képességét, késztette a sztálinista RÁKOSI terrorját. A nagyhatalmaktól elhagyatva, a szovjet tankok árnyékában, az ÁVO börtönében) dehis lehetetét érezve, nehéz bölcsen politizálni. (Mikor Magyarországot 1947. júniusában meghívták PÁRISBba a Marshall kölcsön tárgyalására, DINYÉS Lajos a volt miniszterelnök megkérdezte CHAPPIE-t az akkori USA Magyarországi követet, hogy milyen segítség - ra számíthat Magyarország. CHAPPIE azt válaszolta, hogy az USA csak erkölcsi támogatást tud adni. DINYÉS ezt megköszönte és a beszédet elmondotta a Független Kisgazdapárt politikai bizottságában, ami nagyrészt eldöntötte a Kisgazdapárt állásfoglalását.)

Mikor TILDY Zoltán felett mind politikailag, mind emberileg ítéletet kívén mondani bárki, nem szabad megfélemlen ezen ezekről a tényekről. Természetesen a közvéleménytől nem lehet kívánni, hogy a politikai jelenségek ilyen részletekben vizsgálatait végezze el akkor, amikor nincs szólásszabadság és ezeket a szempontokat nem lehet feltárni. Ezért TILDY népszerűtlenségével számolni kellett.

A Kiszgazdapárt intézőbizottsága felkereste TILDYt, hogy jövőbeni politikai magatartására tájékoztatást kapjon. TILDY, egy idegfeszítő nehéz tárgyalás után fogadta a Kiszgazdapárti vezetőket. Elmondotta, hogy ismeri azokat a szempontokat, amelyek nehezitenék a Kiszgazdapárt jövő lehetőségeit, ha továbbra is részt venne a Kiszgazdapárti politikában. Ezért kijelenti, hogy ha ez a most folyó szabadságharc a nemzet szabadságát és függetlenségét kivívja és ennek kivívásában az ő politikai tevékenységének is része van, akkor visszavonul a politikától, el megy kertészkedni valahová falura és távolból fogja figyelemmel kísérni, hogyan él a nemzet a kapott szabadsággal, hogyan tudja a maga sorsát irányítani.

TILDY 8 évig volt az ÁVE kezelésében. Ez a nyilatkozata az emberi tisztesség egyik leghűbb tükré. Olyan ember nyilatkozata, aki tisztában van azokkal, hogy politikai szerepe egy nemzet életében befejeződött a elérkezett az ideje, hogy helyét másoknak adja át. A börtön, a magány levetette TILDY Zoltánról az emberi gyarlóságokat. Élete utolsó szakaszához érkezett, a beteljesülés küszöbén látta állani eszméit és vágyait, amelyekért egy életen át harcolt, a szabad, független, szelleges Magyarországot, amely a demokráciát mély emberi humanizmussal akarja építeni. TILDY élete össze volt forrva a parasztság sorsával, az ellenséki évek harca kitörölhetetlen emlékként él benne, most úgy érezte, hogy a nép, amellyel egy volt, megindul az élet jobb és boldogabb útján. Ő félre akart állni, hogy az út szabad legyen.

NAGY IMRE ÉS TILDY ZOLTÁN

IMRE NAGY ÉS ZOLTÁN TILDY

A magyar forradalom egyik legérdekesebb jelensége NAGY Imre és TILDY Zoltán viszonya. NAGY Imre évek óta a sztálinista KÉRCOI ténakának túrában állt. TILDY alig néhány hónapja tért vissza a szabad életbe. (NAGY Imre, aki éveket töltött a sztálinisták börtönében, megismerte a sztálinista kommunizmus minden becstelenségét.



A kommunista párthoz tartozott, akár tagja volt, akár nem. Számára ez volt az a közösség, ahol politizálni tudott. A forradalom szinte lépésről-lépésre hántja le róla a kommunistát és hozta a felszínre a dunántúli magyart. A professzor bölcsesége, az orosz módszerek tökéletes ismerete <sup>állandóan</sup> akkorig visszatarthatják és gátolják a cselekvéseiben. A kormány tagjaitól elszakad, csak LOSORCZY és még néhányan adnak egy-egy megnyugtató pillanatot. <sup>Talán</sup> TILDY ezekben az órákban mély lelki kapcsolatot teremt NAGY Imrével. Mind a ketten túl vannak az emberi hiúság felszines lelki megnyilatkozásain. Ismerik a rájuk-nehezedő felelősség súlyát. Tudják, hogy ebben a küzdelemben nemcsak a kis 9 milliós magyarság sorsa, hanem a csatlós államok 100 milliós tömegének, az orosz, kínai birodalomnak az európai és a világ népeinek sorsa dől el. Ha sikerül a magyar szabadságharc, rés támad a bástyán, bomlik a csatlós országokrendje, a megindult és <sup>széles</sup> ideiglenesen megállított lengyel folyó tovább zudul, a cseh-szlovák elfojtott szenvedélyek kitörnek, a román és bolgár nép feszíti bilincseit, Jugoszláviában is jelentkeznek az elfojtott politikai erők. A szabad választások kivívása Középeurópa népeinek lezárt szelepit nyitotta fel és mozgásba hozta volna a szovjetet és a kínait is. A szovjetben is ugyanazok az erők dolgoztak mind Magyarországon, a jelenségek azonosak, csak az emberi idegzet másképpen reagál. Ha itt változik a rend és ki tud egy semleges tömb alakulni, amely védelmet nyújt ugy a keletnek, mint a nyugatnak, akkor a magyar forradalom történelmi feladatát teljesíti. ~~Itt volt egy~~ NAGY Imre, TILDY Zoltán és a politikailag érett tömeg, ~~mert~~ törekvéseik találkoztak, amikor egy <sup>szociális</sup> alapon álló demokráciát akartak teremteni és semlegesek akartak minden irányban maradni.



A 12 év olyan mély barázdát vágott az emberi elmében, hogy annak nyomait nem lehet kitörölni. Az alapok, amelyekre fel akarták építeni a jövőt, közösek voltak. Ezeket az alapokat nem lehetett és nem is kellett felszámolni. A kötött gazdálkodásról nem lehetett volna anarchia nélkül áttérni szabad gazdálkodásra. A jövő mondta volna meg, hogy a közösség érdekében a közjó javára milyen mértékű legyen az ellenőrzés a társadalom részéről a gazdasági élet felett. Ezek a sokat szenvedett népek az árnyalokat is meg tudják különböztetni és ösztönösen érzik a helyes és helytelen irányt.

KOVÁCS BÉLA, GENERAL SECRETARY OF THE SMALLHOLDERS' PARTY

KOVÁCS BÉLA, A KISGAZDAPÁRT FŐTITKÁRA

Az orosz hadmozdulatok, amelyeket a tömegek nem értenek, csak éreznek, mindinkább arra készítetik őket, hogy a semlegesség kimondását követeljék. Hivatalos helyről még nem említette meg senki az első napokban ezt a követelést. Ekkor hangzik el KOVÁCS Béla pécsi nyilatkozata, <sup>aki/</sup> aki az első hivatalos személy és követeli Magyarország semlegességét. Ő ugyan miniszter, de súlyos betegsége Pécsen tartja a kórházban. Egy telefonbeszélgetésen kívül semmi kapcsolata nincs a kormánnyal és kórházi ágyához csak megszűrve jutnak el a hírek, mégis nyilatkozata beleillik a rohanó események sorrendjébe.

A nyilatkozat elhangzása után a népben egy kis megkönnyebbülés vált láthatóvá, de egyben feszült várakozás is, hogy a kormány hogyan fog válaszolni KOVÁCS Béla nyilatkozatára. Közben telefonok és küldöncök mennek, hogy KOVÁCS Béla jöjjön BUDAPESTRE, kapcsolódjon bele a politikai életbe.



Mint ismeretes KOVÁCS Béla a Független Kisgazdapártnak volt a főtitkára. 1946 decemberében a kommunisták kirobbantották a Magyar Közösség féle összeesküvést. Januártól kezdve mind több és több kisgazdapárti vezetőt és volt katonát tartóztatnak le. Az ÁVÓ nyomozási módszerei akkor még ismeretlenek voltak a széles tömegek előtt. Egyre több és több terhelőadatot produkáltak KOVÁCS Béla főtitkár ellen is. A bíróság megkereste a képviselőházat

- akkor még betartották a formasságokat - , hogy adja ki KOVÁCS Bélát, mert eljárás indul ellene. KOVÁCS István, a ~~Nemzeti~~ <sup>Magyar</sup> ~~Paraszt-~~ <sup>Párt</sup> ~~főtitkárának~~ emlékezetes beszédében a bírósági megkeresést visszautasította és a Ház úgy döntött, hogy KOVÁCS Bélát nem adja ki.

Másképpen vélekedtek azonban az ÁVÓsok és a szovjet katonai hatóságok. Egy este lakásán letartóztatták és elvitték KOVÁCS Bélát. 1955 őszén DOBY István közbenjárására hazakerült a Szovjetunióból, RÁKOSI Mátyás letartóztatta és hat hónapig JÁSZBERÉNYBEN reboskodott. A nyolce évnyi orosz fogság nem viselte annyira meg, mint RÁKOSI ÁVÓsainak hat hónapi kezelése. Súlyos szívbajjal tért vissza az életbe.

1956. nov- 1.-én, csütörtökön délután, KOVÁCS Béla fölkel a kórházi ágyból és autón BUDAPESTre utazott. Híre megérkezett a Semmelweis utcai pártházba, már elhangzott NAGY Imre miniszterelnök Magyarország semlegességét bejelentő nyilatkozata.

Akik évek óta nem látták KOVÁCS Bélát, megrendülten néztek rá. Megtört, fáradt emberré vált, csak a szeme csillogott a régi frissességben és néhány gyors heves mozdulata emlékeztet a régi KOVÁCS Bélára. Mikor kérdezték tőle barátai, hogy miért hagyta el a kór-



házi ágyat és miért jött fel BUDAPESTre, csak annyit mondott, hogy úgy érezte, hogy most ott a helye.

Néhány perc múlva telefonhoz kérte TILDI, majd megbeszéltek, hogy azonnal bemegy a Parlamentbe. Ott most találkozott hosszú évek után először NAGY Imrével. A látszólagos merevség a két ember között az események súlyos hatása alatt már az első percekben feloldódott és azok során mind közelebb kerültek egymáshoz és mind jobban megértették egymást.

KOVÁCS Béla személyének népszerűségét csak MINDSZENTHI József hercegprímáséval lehet összehasonlítani. KOVÁCS Béla emléke a parasztság körében úgy élt, mint aki a parasztságért emberfeletti áldozatokat hozott. Tisztelettel és szeretettel tekintettek feléje és határtalan bizalommal várták tőle a Kisgazdapárt politikájának irányítását. Az ő személye biztosíték volt a parasztság számára, hogy érdeke élen nem fognak politikát csinálni. Kétségtelen, hogy KOVÁCS Béla nagy politikai fejlődésen ment keresztül a börtönben eltöltött évek alatt. Maga is érezte a felelősségét annak, hogy mekkora jelentősége van a Párt új programjának kidolgozásában.

A Forradalom első napjaiban megalakult kisgazdapárti kilenctagu intézőbizottság nehézkes ügyintézőnek bizonyult. KOVÁCS Béla bekapcsolódása a politikai életbe a Kisgazdapárt vezetőségének átszervezését is szükségessé tette. November 3.-án szombaton este néhány órával az orosz támadás megindulása előtt úgy döntöttek, hogy KOVÁCS Béla lett az elnöke a Pártnak, KÖVÁGÓ József főtitkár, VIDOVIČS Ferenc főtitkár-helyettes, PÁRTAY Tivadar a sajtó- és propaganda felelős. Ezt a határozatot még közzétették a Kis Ujságban,



SITUATION OF THE SOCIAL DEMOCRATIC PARTY

A SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT HELYZETE

A Független Kisgazdapárt mellett a másik nagy párt a Szociáldemokrata Párt lett volna. Ennek a pártnak azonban elsősorban belső frakciós problémákat kellett volna tisztázni. Apártnak az egyik szárnya, amelyik KÉTHLY Anna és KÖMIVES vezetése alatt állt, a Socinform irányítását elfogadva, a Marx-i utrol letérve, a Kisgazda- és Petőfi párttal kívánt koalícióban résztvenni a politikai életben. A párt másik szárnya megmaradt volna a Marx-i materialista világnézet mellett és inkább a kommunisták felé kereste az együttműködést. Idetartoztak volna azok, akik az egyesülés után nem vezető szerepben, de mégis az MDP keretei között folytattak politikai tevékenységet. Számolni kell azzal, hogy a magyarországi munkásmozgalmak mindig a balszárnynon állottak. A Kommunista Párt-tal való kézszeres fuzió és az a mód, ahogy RAKOSI felszámolta a Szociáldemokrata Pártot, a párt vezetésében bizonyos tisztító hatást váltott ki a kommunistákkal való együttműködéssel szemben, azonban azok a szakszervezeti és munkásmozgalmi emberek, akik egész életükön keresztül a marxizmus hatása alatt állottak, nem tudják egyik napról a másikra levetni ezt a befolyást.

A nyugati szociáldemokrata pártoknak nincsen a marxizmushoz hasonlóan kidolgozott ideológiai rendszerük. A magyar szociáldemokraták hozzá voltak szokva a marxista formulákba való gondolkodáshoz, az elmúlt 12 év alatt is, különösen a két párt egyesülésével a Kommunista szemináriumok hatása alatt, amelyek erősen befolyásolták gondolkozás módjukat. A szociáldemokrata vezetőknek a Forradalom elvi alapjain túl elég nehéz volt a maguk politikai célkitűzéseit megfogalmazni.



A magyar munkásság már nem akart kommunista keretek között maradni; az a csatlódás, amit a marxizmusnak leninista-stalinista magyarázata és a gyakorlati kivételezése okozott, eltávolította őket minden kommunista irányzattól, de nem a szociáldemokratáktól és azok politikai célkitűzéseitől. A munkásoknak a munkáspártokba való tartozása bizonyos szokásokon alapszik, amely szokásokat nehezen adnák fel.

A szociáldemokrata pártnak volt egy idős, régi vezetősége és volt egy fiatalabb, a munkássággal szoros kapcsolatot tartó, vagy ma is munkássorban élő vezetősége. Ez a fiatalabb vezetőrétteg is megjárta a börtönt, ami a tömegek felé megbecsülést jelentett. A munkások politikai fejlettsége, a szakszervezeti mozgalom főleg a szociáldemokraták által való újraszervezése, a munkástanácsok mint a gyárak vezető szervei, amelyek a szociáldemokrata párt felé keresték a politikai elhelyezkedést, olyan szempontok, amelyek a politikai helyzet vizsgálata során arra a meggyőződésre kell hogy vezessenek mindenkit, hogy a szociáldemokrata párt a kialakuló magyar életben jelentős szerepet játszott volna és valószínűleg a kormányon belül az egyik koalíciós párt szerepét töltötte volna be.

A szociáldemokrata pártot a Forradalom idején az óvatosság, a helyzet tisztázásának megvárása jellemezte. Sem olyan nyilatkozatokat, sem pedig a kormányon belül olyan magatartást nem mutatott a párt, ami jövőbeli politikai programját részletesebben kifejezésre juttatta volna.

THE PETŐFI PARTY / FORMER NATIONAL PEASANT'S PARTY/

A PETŐFI PÁRT / A VOLT NEMZETI PARASZTPÁRT/

A Petőfi Párt, amelynek korábban a Nemzeti Parasztpárt nevet viselte, már a Forradalom néhány napja alatt is határozott arcot mutatott.



A párt szervezésének megindulását ERDEI Ferenc jelentette be. ERDEI Ferenc és DARVES József volt a Nemzeti Parasztpártnak az a két személyisége, akik a RÁKOSI rendszerben képviselték a pártot. Ugy az ő, valamint VERES Péter szereplése sok előnyt nem jelentett a párt számára. Azonban az utóbbinak személye és írói tevékenysége bizonyos elnézést váltott ki, nemcsak a Petőfi Párt új vezetőségében, hanem a párt tagjai között is. A pártban két irányt kell megkülönböztetni. Az egyik a FARKAS Ferenc és BIBÓ István által vezetett, inkább gyakorlati politikai kérdésekkel foglalkozó szárny a pártnak. A másik szárny az írókból álló csoport, amely a párt sajtóján keresztül a tömegek felé tudott hangot adni. Ez a csoport lényegében a volt falukutató írókból került ki. Falukutató írói mozgalomnak nevezték 1936-37-ben a Sárközi György által szerkesztett könyvsorozatot, amelynek célja volt az akkori Magyarország irodalmi felfedezése és szociológiai leírása. Ez a mozgalom már abban az időben is nagy visszhangra talált nemzetközi vonatkozásban is, mert a parasztság életforma kérdését vetette fel.

A Balti Tengertől a Fekete Tengerig mintegy százmillió paraszti jellegű nép él. Ez a néptömeg jelenleg a sztalinista-kommunista rendszerbe kényszerítve éli életét. Számukra a kommunista rendszer semmilyen téren sem hozott megoldást, mert sem a termelési, sem az életforma kérdéseit nem tudta megoldani. Ennek a kommunista életformának a csődjét jelenti a paraszti tömegeknek a faluból a városba való végzetes menekülése is.

A kommunista rendszer proletárokká akarta tenni a parasztokat, állandó függőségi állapotot akart teremteni, hogy az államhatalom mindenkor képviselőjének ki legyen szolgáltatva és így a diktatúra engedelmes eszközévé váljon. Ilyen és ehhez hasonló rendelkezések és állapotok ellen lázadt fel a parasztság akkor, amikor a kolhoz-



mozgalmak ellen foglalt állást és nem ment el dolgozni az állami gazdaságoknak megfelelő szofhosokba sem. A parasztság ragaszkodott a magántulajdonához és még a legkegyetlenebb erőszak sem volt képes arra kényszeríteni, hogy feladja további termelési rendjét és életformáját. Ha életformát változtatott, akkor inkább elszakadt a földjétől és elment ipari lumpenproletárnak.

A Petőfi Pártban Illyés Gyula, TAMÁSI Áron, NÉMETH László, FÉJJA Géza, SZABÓ Lőrinc, a magyar irodalom legjobbjai, gyűltek össze. Ők a paraszti kérdést legalaposabb ismerői, akik a maguk elméleti vonalán a parasztság kérdését mint osztály kérdést vizsgálták és egy új életforma kialakítására igen sok konkrét megállapítást akartak eszközölni, ami annak a végtelenül bonyolult kérdésnek szerencsés megoldásához vezetett volna. A szovjet érdekkörbe tartozó államok közül elsőnek a magyarság küzdötte ki a maga szabadságát, így megvolt a lehetősége annak, hogy elsőnek kísérelje megoldani a paraszti népek életformájának a kérdését. A Petőfi párt a Kisgazdapárttal együtt is ezt látta a magyar kérdések közül a legjelentősebbnek.

A magyar és a többi paraszti népek életforma kérdését nem lehet úgy felfogni, azok farmerek akik kiszámítják, elég jövedelmező e a termelésük vagy sem és ezeken szerint termelnek, ha viszont nem elég jövedelmező kivonják tőkéjüket a farmból és máshol gyümölcsöztetik azt. Ezeken a területeken milliós tömegek hosszú vannak kötve a földhöz, amely sok esetben nem is egy darabban van hanem több felé szétszórva a falu határában; tőkeszegények és úgy technikai mint a szellemi kulturától messze elmaradtak és a civilizáció is alig jutott el hozzájuk. Ugyanakkor a szabad világ országában az élet hatalmas iramban rohan előre, ami azt eredményezi, hogy az ellentét



mind nagyobb feszítő erővel jelentkeznek a két irányzat között.

A feladat tehát az, a termelést úgy megszervezni, hogy az emberi munka meg legyen kímélve és a tulajdonképpeni nehéz munkát a technika vívmánya, a gép, gégezzze. Az így felszabaduló emberi energiákat magasabb értékű áruk előállítására kell fordítani. Meg kell adni a civilizációs emelkedés lehetőségét és el kell juttatni a paraszti néprétegekhez a kulturát. Fel kell tárni előttük a kulturált elme és lélek szépségeit, hogy megismerjék az emberi szellem csodálatos alkotásait és abban gyönyörködni tudjanak.

Ennek a feladatnak a megoldására keresett feleletet a Petőfi Párt.

THE DEMOCRATIC PEOPLE'S PARTY

A DEMOKRATA NÉPPÁRT

A szabadság napjainak politikai képéhez hozzátartozik a Demokrata Néppárt ismertetése is. Ez a párt az 1947-es választásokon 800.000 szavazatot kapott. Az új párt szervezői a Forradalomban FAERKAS Dénes és MATEOVICS Ferenc voltak. E két vezető közül MATEOVICS Ferenc a jellegzetes egyéniség. Politikailag művelt, jótudásu ember. Határozott egyéniség, aki akaratát erőteljesen képviselni tudja. Hogy ez a tulajdonsága előnyére vagy hátrányára vált-e volna, azt ma nem lehet eldönteni.

A pártnak az összes pártok közül a legkitisztáltabb ideológiai alapja volt. Ezzel kapcsolatban emlékezni kell BARANKOVICS Istvánnak 1947-ben írott cikkére, amelyben kifejtette, hogy pártjának programjának alapját a Quadragesimum Anno, a Rerum Novarum és a pápák idevonatkozó iratai képezik. A Keresztény szocialista társa-



dalmi rendnek hatalmas és kiterjedt irodalma van. Ezek a kutforrások seíthettek volna egy magyar keresztényszocialista párt programjának elméleti kidolgozásánál. A nyilvánosságra ilyen kísérletek jelei azonban nem kerültek.

Ha az 1947-es választási eredmények okait keressük, miután a Független Kisgazdapárt és a másik három párt a kommunista párttal állt koalícióban és így mind az a félelem és undor, amely a Kommunista Párttal szemben a társadalomban felgyült, kihatott a többi koalíciós pártokra is. A nem-koalíciós pártokra leadott szavazatok tehát egy tagadásnak, egy negatívumnak a kifejezői voltak. Most más lett volna a helyzet. A Forradalom eredménye képpen a pártok szabadon szervezkedhettek, egyik pártnak sem volt koalíciós kötöttsége, tehát nem volt taszító erő. A szervezettség itt igen döntő erőként jelentkezett volna. Azok a pártok, amelyek szervezettel bírtak és a nemzeti bizottságokon keresztül már résztvettek az élet irányításában, már előnyben voltak a szervezetlen pártokkal szemben.

MINDSZENTHI József hercegprímás 3.-án tartott beszédében kijelentette, hogy semmiféle pártot nem támogat és ez döntő volt, mert egyik párt sem hivatkozhatott így arra, hogy a hercegprímás támogatását élveszi. Ezeknek a körülményeknek a figyelembevételével az volt a kialakult vélemény, hogy a Demokrata Néppárt nem fog többséget kapni. A reális helyzet megítélése valószínűleg azt hozta volna magával, hogy a Kisgazdapárt, Petőfi Párt és a Szociáldemokrata Párt koalíciót képezett volna kormányképes többséggel, míg az ellenzék a Demokrata Néppárt, a többi, keresztény jelzőkkel szervezkedő, ettől a párttól jobbra álló pártokból és a baloldalt álló kommunistákból állott volna.

A Parlamentben, különösen a NAGY Imre környezete azonban, nem így ítélte meg a helyzetet. Ők ezzel számoltak, hogy szabad választá-



sok esetén a keresztény szocialista ideológia fog többséget kapni. NAGY Imre emberi becsületességét éppen az bizonyítja, hogy ennek a tudatában folytatta politikáját a legjobb képessége szerint.

### THE COMMUNIST PARTY IN HUNGARY DURING THE REVOLUTION

### A KOMMUNISTA PÁRT MAGYARORSZÁGON A FORRADALOM ALATT

A kommunisták Magyar Dolgozók Pártja a Forradalommal egy csapásra megszűnt, szétesett. A párt megszűnése, szétesése nem egyszerű párt-megszűnést és szétesést jelent, hanem egy rendszer teljes bukását, egy politikai rend összeomlását és egy ideológiai irány gyászos és gyalázatos végét akkor, amikor annak az ideológiai iránynak a nemzetre kényszerítő hatalma még tankjaival BUDAPEST utcáin és a vidéki városok és falvak utcáin állomásozott. Ennek az ideológiai és politikai rendszernek megdőntésének a vágya akkora volt, hogy emberek ezrei életüket áldozták érte. Egy Rétszázmilliós birodalom katonai erejével szembe mert szállni egy fegyvertelen polgári társadalom és bebizonyította az egész világ előtt, hogy az ember számára elfogadhatatlan, elviselhetetlen az a politikai, gazdasági, erkölcsi rend, amely <sup>at</sup> kommunizmus név alatt Magyarországon és a többi szovjet befolyás alatt álló országokban rákényszerítettek a népre.

Ez volt az alaphangja azoknak a köntörfalazó cikkeknek is, amelyek a "Népszabadság" című hivatalos lapjukban megjelentek. KÁDÁR János beszéde, amelyet november 1.-én a Magyar Szocialista Munkáspárt alakulásakor tartott, lényegében a múlt hibáinak elemzése volt és tapogatódzás abban az irányban, hogy hogyan kellene a csákkutatóból kivágnálni a pártot.

A párt belső összetételével is súlyos bajok voltak. Az MDP-ben tartáztak, vagy már kizárták azokat, akik nem fogadták



el a sztalinista, RÁKOSI által megvalósított, kommunista formát. Ezek jó része a RAJK vagy későbbi ügyel kapcsolatban börtönbe kerültek. Maga a börtön, valamint a bánásmód, ahogy a nyomozás során az ÁVÓsok kezelték ezeket az embereket, meggyőzte őket arról, hogy a kommunizmusnak ez a formája, amit RÁKOSI-ék Magyarországon megvalósítottak, nem okoz és nem okozhat az emberiségnek jót és nem válthatja be azokat a reményeket, amelyeket a kommunista-idealisták a kommunizmus hoz mint utópista álomhoz fűstek. A kommunisták között voltak nagyon erős egyéniségű emberek, így például LOSONCZY, aki hét hónapig éhségsztrájkot folytatott és az ÁVÓsok hét hónapig mesterségesen táplálták. Csak az tudja valóban értékelni LOSONCZY-nak ezt a magatartását, akit az ÁVÓsok egyszer mesterségesen megettettek. A mesterséges etetés még akkor sem kelleses dolog, ha orvosi szakkezeléssel, hozzáértő végzi, márpedig az ÁVÓs pribékek tudatlanságát és rosszindulatu etetési módját nem kell külön részletezni.

De voltak szerencsésak is, akik nem kerültek börtönbe, de becsületes, emberi érzés élt bennük, így megundorodtak attól, amit a kommunizmus nevében RÁKOSI-ék csinálnak és egyetemesen baráti körökben megkezdték a néma ellenállást, sőt, néha egy-egy hangosabb kritikát is megengedtek maguknak. Az így elejtett kritikai megjegyzések vonzották azokat, akik a pártban szembenálltak a sztalinistákkal.

Évek óta folytak földalatti szervezkedések. Mikor ezek a szervek észrevették, hogy a kommunista párton belül bizonyos ellentétek vannak, kezdték ezeket az ellentéteket kihasználni és a maguk sejtjeit egy-egy ilyen kifejlődő góc köré csoportosítani.



A börtönökben elég sok szervezkedő volt. Ezek egy része gyerekes, elhamarkodott szervezkedésekben vett részt és ezekből kifolyólag került oda. Voltak azonban néhányan, akik igen jól dolgozó, hosszú éveken keresztül nem-leleplezett szervezkedést folytattak, amelyek több százezer tagot tudtak mozgatni. A szervezetek sejt-szervezetek voltak. A kommunisták addig tanították a maguk szervezési módszereiket és illegális szervezésük technikáját, hogy azokat ellenük használták fel. A szervezetek egy-egy mozgatója éppen a kommunistapárt hangosai közül kerültek ki, mert az<sup>ok</sup> élvezték a szabad mozgás előnyét és módjukban volt embereket mozgatni, kiválasztani és adott esetben kellő helyre helyezni.

A földalatti mozgalmak jelentőségét nem lehet kibagyni sem a párt szétesésének vizsgálatánál, sem pedig a Forradalom előkészítésénél. Akik az ÁVÓ orra előtt vállalták az illegális munka kockázatát, azok valóban kiérdemelhatték a szabad világ embereinek megbecsülését. Éveken keresztül úgy élni, hogy sohasem tudja az illető, hogy melyik percben tartóztatják le, az az emberi ígéretnek olyan megpróbáltatása, hogy a legteljesebb elismerést érdemli ki. Ezek a névtelen hősök ezer számba voltak. A legkisebb tett is csákányvágás volt a bolsevizmus gyökereinek elmozdítására. Ezekkel a szervezkedésekkel a lelki ellenállást fejlesztették ki nagy mértékben, amely ott leppangott a lelkek mélyén, azonban a terror elfojtotta ezeknek a kifejezésre jutását. Az ellenállási szervezetek azt a bátorságot adták meg, amely szükséges ahhoz, hogy resnytelen helyzetben is éljen a resény a lélek mélyén, hogy a kommunista kártyavár alá van aknázva és érik az összeomlására. A földalatti szervezkedések magukban nem lettek volna elegendők arra, hogy károbbantsák a forradalmat. Ehhez legnagyobb mértékben maga a kommunizmus adta meg a lökést, amely végzetes ellentmondásával az össze-



omlás csiréjét hordja magában. Minden politikai cselekedet sok apró tényezőtől tevődik össze, és éppen a kommunista párt belső zavaránál rá kellett mutatni arra, hogy a földalatti szervezkedések mennyire átszaturálták a pártot és akár tudatosan, akár öntudatlanul, azok az emberek, akik be voltak szervezve, a kommunista párton belül kialakuló ellenzéki góccok köré csoportosultak. Ez a tény végső fojton megadta a döntő lökést a forradalom kirobbanásához.

### A PETŐFI KÖR KELETKÉZÉSE

### THE ORIGIN OF THE PETŐFI CIRCLE

A XX.ik kongresszus megengedte a szabad vitatkozást. Ennek hatására képen alakult ki Magyarországon a Petőfi Kör, amely a kommunista párton belüli egyik ellenzéki góccá vált. Bezenkívül más góccok is éltek, csak nem kaptak olyan határozott arculatot, mint a Petőfi Kör. Ugy a Petőfi Körben, mint más hasonló ellenzéki góccokban nemcsak a földalatti szervezetek emberei gyűltek össze, hanem érzés, idegzet, felfogás szerint olyanok is, akik egy-egy kérdéstről, vagy akár a kérdések egész soráról, azonos nézetet vallottak.

A szovjet ellenőrzés alatt álló országokban politizálni csak a kommunista párt keretein belül volt lehetséges. Viszont a politizálásra rákényszerítette az embereket egyrészt az egyéni nyomoruságuk, másrészt a pártiskolák, szemináriumok kényszere. A pártiskolai és szemináriumi anyagok a politikailag kevésbé érett és erősen a mysticismus felé hajló, kevésbé fűrse agyu szláv népekre volt szabva. A magyar ember ezzel szemben a realitáshoz ragaszkodó, minden mysticismustól távol álló, alapos megfontolás után véleményét alkotó kritikus. Az ellentmondásokat



nem fogadja el, jó emlékezőtehetsége van és jó érzéke van a politika és a jog iránt. Ezer év óta él úgy, hogy a legapróbb, legszegényebb embernek is össze van kötve a sorsa a politikával. A politika csak rövid időközökben volt a kiváltságosok urí huncutsága. Már 1915-ben is határozott politikai arcot mutattak az akkori nagy paraszt forradalom idején. A sok ellentmondás a szemináriumi és pártiakolai anyag és a való élet között még élesebbre finomította a széles tömegek politikai érzékét. A magyarok nem figadták el a szovjet irodalom idealizált kommunista hőjét.

Amint a vitatkozás lehetősége megindult, mindezek a jelenségek, amelyek évekig visszafojtva éltek a kommunista párton belül, majd jobban és jobban napfényre kerültek. Ha lehetett volna szabad pártokat alakítani, akkor ezek a felfogásbeli differenciák mind külön pártba tömörültek volna, vagy a pártokon belül csoportokat képeztek volna. De itt be voltak kényszerítve az egypárt rendszer kereteibe, így ott csak az ellentéteket fokozták.

Ezek a kis góccok újabb tömörülési irányokat kerestek. Két fő irány bontakozott ki, de ezeken belül a különböző felfogásokat pontosan ki lehetett tapintani. Az egyik a NAGY Imre körül csoportosuló demokratikus irány volt, amely nem a diktatura eszközeivel, hanem szabadabb véleménynyilvánítás útján a közvélemény meggyőzésével és a vélemények kicserélése segítségével a megoldandó kérdésekben bizonyos egységes állásfoglalást kívánt kialakítani. Ennek az eszköze lett volna a Hazafias Népfrent, ahol a pártfegyelem nem köti az embereket, tehát szabadabban kifejthetik a véleményüket. Persze, azt még nem lehetett megállapítani és nagyon kétséges, hogy az emberi együttélés jelen fokán el lehet-e érni azt, hogy egy párton belül, illetve egy szervezetben belül, a véleményalakításnak ez a módja



sikerüljön. A magyar példa azt bizonyítja, hogy amint a szelepeket egy kicsit megnyitják, akkor az <sup>az/</sup>egypárt keretet szétveti és a pártok alakítása tömegköveteléssé válik.

Tehát amikor a Magyar Szocialista Munkáspártot elkezdték szervezni, akkor a NAGY Imre köré csoportosulók már látták a politikai zsákutcát, amibe a saját politikai irányzatuk került. Így annak a tudatában intézték a megoldandó politikai ügyeket, hogy át fogják a helyüket adni másoknak. Ugy NAGY Imében, mint a szorosán vele dolgozóknak éppen azt kell becsülni, hogy ennek a felismerésnek a tudatában is emberi képességük legjavát adták munkájukba. A Magyarsághoz való tartozás a kommunista-felé kereskedett bennük. Az egész forradalomnak egyik jellemző vonása volt, hogy ki lett magyarrá a forradalom alatt, ki lett kommunista a döntő percekben és ki maradt mindvégig moszkovita.

#### THE CHARACTER OF JANOS KADAR

#### KADAR JÁNOS SZEMÉLYE

A fenti szempontból vizsgálva KADAR János személye az egyik legérdekesebb figurája a forradalomnak. KADAR kora gyerekségétől fogva belekerült a kommunista környezetbe, annak a légkörében élt, majd az illegalitásba kerülve összeforrt a kommunista eszmékkel. A HORTHY rendszerben elítélik és ül valamennyi ideig. A II.ik világháború után a M.K.P. központban az elhárító szolgálatot szervezi, majd a politikai rendőrség magyar szervezője. Tudni kell azt, hogy a politikai rendőrségen az első pillanattól fogva szovjet megbízottak működtek, akik mint tanácsadók szerepeltek. A tanácsadók mellett nyelvtudásuk miatt ruszinszók<sup>k</sup> is működtek, főleg zsidó származású, de nem zsidó származásúak is működtek, eleinte mint tolmácsok, majd mint beosztottak. ~~PÉTER GÁBOR hatalmának is ez az alapja.~~



Ezek a magyarsággal szemben ellenséges elemek igen nagy befo-lyásra tettek szert, mert minden kérdésben a szovjet előadónak kellett dönteni. S döntés mindig a tolmácsok szájaize szerint történt. Így KÁDÁR fedezte a szovjet személyek szerepét. KÁDÁR látta azt a kettősséget, ami az ő akarata és a cselekedetek között van, ez bántotta hiuságát. Ezek az érzelmek tölték az akkori HAJK csoport felé. 1948-ban ugyanis a "szép fekete székely" és a "kis dagadt zsidó" között a párton belül élesedett az ellen- tét. Szép fekete székelynek hívták RAJK-ot, aki a magyarságuk- hoz hű kommunisták szemében a nemzeti irányzatot képviselte, a "kis dagadt zsidó", akinek a mosolygós arcképe minden hivatali szobáról rámosolygott az emberekre. RÁKOSI, a sztalinista irány képviselője volt és minden nemzeti érzés-megmozdulást irredenta sovinszta irányzatnak bélyegzett. RÁKOSI a legkisebb kritikát, a legcsekélyebb ellenkezést sem tűrte. Így mikor KÁDÁR a szovjet tanácsadó működése felett bíráló véleményt mert megkockáztatni, sorsa meg volt pecsételve. RÁKOSI döntött, hogy RAJK-ot el kell tenni az utból. Kinevezettette külügyminiszternek, körülvette be- sugókkal. Mikor TITO BUDAPEST-en volt, előtérbe engedte RAJK-ot, hogy később alá tudja támasztani vádjait. Így újságban és a nyil- vánosság előtt RAJK szerepelt. Közben az NKWD egy ezredet küldött BUDAPEST-re, aki szakszerűen elő tudta készíteni a RAJK part. RAJK letartóztatása előtt hónapokkal szinte minden lépést előre kiszámítva tettek meg. Végre megtörtént RAJK letartóztatása. RÁKOSI ki akarta használni az alkalmat és KÁDÁRT is erősebb akarta szorítani. RAJK helyére a belügyminisztériumba KÁDÁRT nevezte ki. Tehát RAJK letartóztatását, a hamis vádak előkészítését mind KÁDÁR nevében végezték. Ez azonban nem volt elég RÁKOSI-nak, arra volt szüksége, hogy személyesen is kompromittálja KÁDÁRT. RÁKOSI



KÁDÁRnak adta azt a szerepet, hogy a kommunista párthűsége hivatkozva meggyőzze RAJK-ot arról, hogy neki a kommunizmus és a párt érdekében vállalnia kell a beismerő vallomást, vagyis végig kell mondja azt a "forgatókönyvet", amit a szovjet ezredes előkészített. RÁKOSI, hogy teljesen kezébe tudja tartani KÁDÁRT, hangszalagra felvétette azt a beszélgetést ami RAJK és KÁDÁR között lefolyt. Ez a hangszalag RÁKOSI birtokában volt 1956 július 18-ig.

Még mint érdekességet meg kell említeni, hogy a "forgatókönyvet" oroszról magyarra RÁVAI József kezdte meg áttenni és kiváló stílusérzékével kellő formába önteni. Azonban amikor ahhoz a részhez értek, hogy RAJK kiket akart uralomra jutása esetén kivégezni, összevesztek GERŐ Ernővel azon, hogy GERŐ is szerepeljen-e a névsorban, vagy sem. GERŐ ragaszkodott ahhoz, hogy őt is felvegyék a névsorba, de RÁVAI féltékenységből, hogy nem lesz elég hatásos, ha GERŐ is szerepel, ki akarta huzni. A veszekedés annyira elfajult, hogy RÁVAI be sem fejezte a "forgatókönyv" elkészítését és azt egy kevésbé szakavatott kénnek, valamilyen ÁVÓsnak kellett befejezni.

1951-ben KÁDÁR is utjában volt RÁKOSInak. Néha az ellenkezés halvány árnyéka látszott átvillani KÁDÁR tekintetén, amikor nevében 10.000 révén deportáltak az embereket. Ez elég volt RÁKOSInak. Letartóztatta. Minden letartóztatási ügy a "szent háromság" /ezallt RÁKOSI, FARKAS Mihály és PÉTER Gábor volt értendő/ határozatától függött. A döntő szó természetesen RÁKOSIé volt, mert a másik kettő is félt tőle. Hogy RÁKOSI mennyire volt önálló és mennyire volt a szovjet utasítások végrehajtója, azt pontosan nem lehet megállapítani. Tény az, hogy mikor 1956 júliusában



RÁKOSI leváltása előtt arról volt szó, hogy őt is felelőssé kell tenni a szocialista törvénytelenlégekért, RÁKOSI azzal védekezett, hogy őt pisztollyal kényszerítették az oroszok, hogy mindazt tegye, amit tett.

KÁDÁRT FARKAS Vladimir, FARKAS Mihály törvénytelen fia hallgatta ki. FARKAS Vladimir a Szovjetunióban nőtt fel és teljesen elsajátította mindazokat a tulajdonságokat, amelyek jellemzik az NKVD nyomozóit. FARKAS Vladimir a legfélelmeesebb hírű nyomozók egyike volt. KÁDÁR kihallgatása során bemutatta teljes ráteremttségét, a kínzások egész válogatott sorozatát vonultatta fel annak bizonyítására, hogy a <sup>Vörös Hadsereg</sup> ~~nevében~~ <sup>ve</sup> megazertett intézmény tökéletesen működik. Két dolog jutott nyilvánosságra a pincék mélyén lefolyt kínzásokból. KÁDÁR 8 hónapig nem kapott egy szem vizet sem és FARKAS Vladimir több alkalommal KÁDÁR száját WC-nek használta. A többi kínzásoktól eltekintve ez a két kényszerítő módszer is elég volt ahhoz, hogy meggyőzze KÁDÁRT arról, hogy az általa megszervezett intézmény tökéletesen betölti hivatását és így beismerő vallomást tett.

1953-ban szabadult ki. Eleinte csendesen viselkedett, majd visszakerült a pártba, a 13-ik kerületben igen nagy volt a népszerűsége. Bekerült a pártközpontba. Az itteni magatartása nem volt tisztázott. Általában azok a kommunisták, akik megjárták a börtönt, onnan kikerülve összetartottak és a sztalinistákkal szemben álltak, KÁDÁR a kettő között taktikázott. KÁDÁR egy gyenge képességű, még kommunistának is képzetlen ember. Ezt a magatartását a korlátozott képességük tárták be. 1956 májusától kezdve mind jobban előtérbe került és mind erősebben emlegették, hogy be kell kerülnön a központi vezetőségbe.



1956. július 18-án be is került a Központi vezetőségbe.

Már ekkor azokban, akik a párt belső dolgait ismerték, bizonyos elégedetlenséget váltott ki szereplése. Látták, hogy minden képesség híjjával van és végtelenül befolyásolható. KÁDÁRT bizták meg, hogy készítse elő NAGY Imre visszatérését a pártba. Egy alkalommal, amikor RAJK Julia, RAJK László özvegye, jelenlétében tárgyalt NAGY Imrével, RAJK Julia elvesztette a türelmét és rátámadt a tárgyalási hangnem és mód miatt KÁDÁRRA, szemére hányva, hogy már elfelejtette, hogy ő is politikai fogoly volt és mit csináltak vele. KÁDÁR sohasem merte támadni a sztalinistákat, azok felé mindig megalkuvot mutatott. Ez teljesen érthető volt addig, amíg RÁKOSI volt uralmon, mert RÁKOSI birtokában volt RÁKOSI-féle folytatott beszélgetése hangszalagjának, azt akár mikor elővehette. Ez KÁDÁR politikai halálát jelentette volna. De RÁKOSI eltűnése után érthetetlen volt magatartása. Mikor a NAGY Imre kormányba bekerült, MÜNICH és NAGY Imre között ingadozott. Fokozatosan azonban NAGY Imre mellé zárkózott fel és mikor NAGY Imre átadta ANDROPOV orosz követnek a Magyarország semlegességéről szóló nyilatkozatát, KÁDÁR János az orosz követ felé fordulva a teljes meggyőződés hangján mondta, hogy ő mint kommunista teljesen egyetért a magyar semlegességi nyilatkozattal és abban az esetben, ha megtámadnák a szovjet csapatok Magyarországot, ő elsőnek menne, ha kell, pisztollyal is harcolni a szovjet csapatok ellen, mert első sorban magyar és csak aztán kommunista. /Ezt követően megtartották/ Ezt követően megtartotta az MSZMP alakuló ülésén a beszédét, majd visszament a Parlamentbe, itt beszélt KOVÁCS Bélával, akitől jó, baráti hangulatban vált el. Autójával haza hajtatott. A háza előtt várakozott egy pobjeda. A pobjedában ült valaki, azzal hosszán beszélgetett, majd beült a pobjedába és csak mint a magyar Quisling jelentkezett.



Nemcsak lélektani, hanem elmeorvosi probléma is lesz kideríteni, mi történt KÁDÁR Jánossal. Az emberi képzelet nem tudja felsorolni a lehetőségeket, amelyek eldöntötték ennek az embernek a magatartását. Egy biztos, hogy az emberi gyengeség győzött. Volt egy magyar miniszterelnök, aki, mikor látta, hogy nem folytathatja azt a politikát, ami a becsülete szerint helyes és a népe érdekét szolgálja, öngyilkos lett. Ez TELEKI Pál volt. A kis népek életében - különösen Középeurópában -- gyakran előfordul az, hogy a politikusnak elveiért életet kell adni. KÁDÁR erre nem volt képes.